

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗМІСТУ, ФОРМ І ЗАСОБІВ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ В ЯПОНІЇ

Нестеренко О.М.

викладач кафедри публічного управління, адміністрування та права

Таврійський державний агротехнологічний університет

М. Мелітополь, Україна

На сьогодні японське законодавство є змішаним, у ньому присутні як традиційні елементи, так і елементи романо-германського і англо-американського права. Проте одним з офіційних джерел права, поряд із нормативно-правовими актами і договорами, там визначають звичаї.

В Японії домінуюче положення займає ідея права як універсального регулятора суспільних відносин, засобу забезпечення соціального консенсусу, одного з важливих засобів досягнення високих економічних результатів і розвитку політичної демократії.

Слід помітити, що зазначений в спеціальній літературі великий вплив західного законодавства на юридичне життя в Японії аж ніяк не означає того, що Японія сліпо копіювала деякі норми і положення з західних джерел права. Навпаки, запозичивши багато наукових концепцій Заходу, японська юридична наука творчо використала їх стосовно японської дійсності. По окремим юридично-технічним параметрам правової системи, яка характеризує ступінь розвитку правової культури, Японія випереджує інші країни (мирні положення конституції, інститути суспільного контролю за прокуратурою та поліцією і тд.). В соціальному, політико-правовому плані правова система відповідає досить високому рівню демократії західного типу, яка існує в Японії в нинішній час: пересічний громадянин не позбавлений правових засобів соціального захисту, а політична опозиція має юридичні можливості для активної діяльності.

Високий рівень правосвідомості японського суспільства багато в чому пояснюється рівнем правової інформатизації – повсякденною практикою є звернення японців до правових реалій, широким розповсюдженням правової освіти і юридичної літератури, високим рівнем загальної культури громадян [1, с. 35].

Оскільки людина в Японії розглядається як невід’ємна частина людства, суспільства, то й сенс її існування та призначення напряму пов’язано з соціумом. Людські зв’язки з суспільством є різноманітними:

- безпосередньо сім’я;
- родові відносини, які об’єднують тих, хто жив у минулому і хто з’явиться у майбутньому;
- виробничий колектив, товариство, широка громада, нація.

Надійне функціонування цих різноманітних структур має пріоритет над потребами і прагненнями індивідуума. Зокрема, у системі виховання в японській родині традиційно центральне місце посідають відносини матері та її дітей. Готова на будь-які жертви мати і вдячні сини та дочки, які пам’ятають про цю жертвовність, - типове для Японії явище [2, с. 117].

До найбільш престижних спеціальностей у сучасному японському суспільстві належить юриспруденція. Це свідчить про значення японської системи правового виховання на всіх рівнях освіти - початкової, середньої та вищої як важливого засобу трансляції соціокультурних цінностей.

Система виховання й освіти передає новим поколінням японського суспільства цінності, традиції, навички, вміння законослухняної поведінки, моральні стандарти стосунків у родині, колективі, здатність узгоджувати індивідуальні і соціальні інтереси.

Ефективність японського правового виховання дослідники пояснюють перш за все відповідністю правової системи головним засадам японського суспільства, його традиціям, соціальним поведінковим стереотипам, етичним переконанням [3, с. 3].

Японія — країна, що має найнижчий рівень злочинності серед

індустріально розвинених держав світу.

Основна лінія кримінальної політики, яка здійснюється в сучасній Японії, полягає у профілактиці злочинності – як первинної, так і вторинної. Для попередження первинної злочинності, зокрема, виявляються та підлягають індивідуальному правовому консультуванню «важкі» підлітки в школі [1, с. 37].

Ведеться широка пропаганда законослухняності, яка проводиться силами поліції, школи, суспільних організацій.

Успішна правова політика в Японії зводиться до наступного: 1) профілактика злочинності входить в контекст соціальної політики; 2) на державному рівні утворюються спеціальні служби, ради попередження злочинності; 3) силові міністерства звільняються від невластивих їм функцій; 4) акценти боротьби зі злочинністю переміщуються туди, де здійснюються злочини, а поліція бере на себе роль координатора, організатора і консультанта.

В превентивній діяльності поліції простежуються три основних напрямки: 1) виховні заходи, головним чином по відношенню до молоді і особливо неповнолітніх. Мета - вселити у свідомість законослухняність і таким чином попередити перехід неповнолітнього на злочинний шлях. 2) консультативні просвітницькі заходи, які зверненні до населення в цілому. Мета – навчити бути обережними. Так, одна з форм – випуск літератури з питань захисту від злочинної діяльності; 3) заходи і збирання інформації про потенційних злочинців, а також застосування охоронних та технічних засобів. Мета – попередити здійснення цими особами злочину чи змусити відмовитись від злочинного наміру шляхом створення умов, які роблять неможливим злочин [4, с. 74].

Розгляд японської моделі розвитку правового виховання засвідчує, що в цьому суспільстві воно тісно пов'язане із загальними напрямками виховання та соціалізацією особистості. На правову культуру японців історично впливали такі чинники, як моноетнічність, особливості менталітету, звичаєве право й етнічна правосвідомість японців, практична відсутність у них правового нігілізму.

Ефективність правового виховання дослідники пояснюють перш за все відповідністю права головним традиціям і поведінковим стереотипам японського суспільства. Необхідно зазначити, що неформальний соціальний контроль, сімейна політика, яка спрямована на виховання законослухняної особистості, кримінальна політика держави, практика ресоціалізації злочинців і правопорушників свідчать про системний, комплексний підхід японської держави до формування особистості та її правового виховання в інтересах соціуму та її самої. У Японії сама ідея права як універсального регулятора суспільних відносин, засобу забезпечення соціального консенсусу, розвитку політичної демократії посідає важливе місце у громадській свідомості.

Таким чином, на прикладі Японії, можна говорити про те, що особливістю правовиховного механізму за кордоном, на відмінну від вітчизняного, є гармонійне поєднання державного примусу і правового виховання. Не випадково в науковій літературі правове виховання досліджується і як метод державного керівництва, і як спосіб регулювання суспільних відносин, і як засіб, який сприяє правильній орієнтації особистості в галузі державно-правового життя.

Головним досвідом в справі організації правового виховання може бути ефективна правова соціалізація, правова інформатизація та спеціальна юридична освіта якісно нового рівня. Це може бути запозичено та інтегровано в сучасну українську діяльність.

Звісно, що в кожній культурі співіснують альтернативи: одна – орієнтація на посилення покарань, тобто насильства, інша – на не насильство. Ми вважаємо, що в Україні потрібно забезпечити дотримання прав людини, гарантувати своїм громадянам гідний рівень життя в економічному і соціальному плані – в обмін на грамотну правову участь громадян в житті держави, яка буде вигідна обом сторонам.

Кожна правова культура має власну самобутність. У зв'язку з посиленням процесів глобалізації необхідно вживати заходів, які сприяли зберіганню ідентичності кожної з них: дотримуватись традицій і звичаїв, приймати інтернаціональні норми у відповідності з національними нормами. Але

глобалізація може розглядатись і як позитивне явище при тісній взаємодії держав та допустимому обміні досвідом, який буде сприяти удосконаленню та розвитку національних інститутів. Позитивним є тільки запозичення механізмів в правовому регулюванні, запозичення окремих інститутів приведе до порушення всієї системи права. Хоча неможна заперечувати і застосування зарубіжного досвіду в суспільному розвитку.

Список літератури:

1. Шагова А.Б. Японский опыт воздействия на организованную преступность [Текст]/ Шагова А.Б. // Организованная преступность Дальнего Востока: общие и региональные черты. –Владивосток: Изд-во ДВГУ,1993. – с. 34-43

2. Сіданич, І.Л. Особливості родинного виховання дітей в Японії [Текст] / І.Л. Сіданич // Україна – країни Сходу: від діалогу педагогічних систем до діалогу культур та цивілізацій: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 18-19 трав. 2001 р. – К.: Фенікс, 2002. – С. 115-120.

3. Белявская, О.А. Уголовная политика Японии [Текст] / О.А. Белявская // Актуальные вопросы борьбы с преступностью в России и за рубежом. – М.: ИНИОН РАН, 1991. – С. 3, с. 3-8

4. Йоку Эндо. Указ. Соч. С. 74.